

МҮСӘЛМАНЛАР РЕКИОНЛАРДА

Твер вилајәтиндә Ислам

Бу дөфә биздә сөһ-бәт Твер вилајәтиндән кедәчәк. Јәгин чохла-ры билмир ки, совет дөврүндә, 1990-чы илә кими, онун ады Кали-нин вилајәти иди. Һал-һазырда, Русија Феде-расијасынын субъекти кими, инзибати мәркәзи Твер шәһәриндә олма-гла Мәркәзи федерал да-ирәјә дахилдир.

Твер вилајәтиндә Ислам тарихи

Башга рекионларда олдуғу кими, Исламын тари-хи бурада зәиф өјрәнилиб. Ислам инкишафынын өса-сыны Русија шәһәрләриндә өксәр һалларда орада иш-ләјән татарлар гојублар. Он-ларын һәјаты һаггында Ф. Б. Батыргарәјевин «Татарлар Твер вилајәтиндә» китабын-

дан вә тарихчи Әһмәд Мака-ровун әсәрләриндән чохла-мәлумат алмағ олар. Мүәл-лифләрин јаздыгына кәрә, Шәрғи Европанын өсас арте-ријасы олан Волга чајынын јухары ахынында јерләшән Твер вилајәтинин әразиси гәдим дөврләрдән бу кениш рекионун һәр тәрәфиндән

тичарәт адамларыны өзүнә чәлб етмишдир. Мүсәлман-лар да истисна дејилди, чүнки орта Волгабојунда Ислам ар-тыг IX-- X әсрләрдә мөһкәм-ләнмишди. Мүсәлманларын бураја кәлмәсини илк тәсбит едән VIII әсрдә Болгор на-һијәсинин (вилајәт) јаранма-сыдыр.

Сәһ 6

ДР Мүфтүсүнүн мүавини Әһмәд Каһәјев ЧӘД шәһәр вә рајон имамлары илә мүшавирә апармышдыр

Февралын 11-дә ДР Мүфтүсүнүн мүавини Әһмәд Каһәјев ДР Мүфтүсүнүн ма-риф иши үзрә мүавини Идрис

лаһијәтли нүмәјәндәси Мөһди Абидов да иштирак етмишдир. Көрүшү ачан Әһмәд Каһә-јев белә сәлаһијәтли (нүфуз-

Әсәдулајевин иштиракы илә Чәнуби әрази даирәнин шәһәр вә рајон имамлары вә ди-кәр дин хадимләри илә мүшавирә апармышдыр. Мүшаирәдә һәм дә Дағыстан Мүфтијәтинин Чәнуб әрази даирәсиндә сә-

лу) тәдбирдә иштирак едән дин хадимләрини саламла-мыш вә республика руһанилә-ринин тәшәббүсләрини һәјата кечирмәкдә онлара максимал (ән бөјүк) фәаллығ ар-зуламышдыр.

Сәһ 2

Имам Шәфии

Идрис оғлу Мүһәммәд әш-Шәфии һичри тарихи илә 150 илдә Фәләстинин Гәззә шәһәриндә, Иمامу Әзәм Әбу Һәнифәнин вә-фәт етдији илдә доғулмушдур. Шә-фии касыб евдә јетим ушаг иди. Имамын атасы оғлунун доғумундан гир мүддәт сонра вәфат едир. Ики јашына чатанда анасы ону ата-ба-баларынын вәтәни олан Мәккәјә апарды.

Орада једди јашында Имам Шә-фии Гураны әзбәр өјрәнмиш, сонра һәдисләри өјрәнмәјә башламыш-дыр. О, бир мүддәт фәсаһәти илә танынмыш һүзејл бәдәви (көчәри өрәб) тајфасынын ичиндә олмуш, онлардан бу бачарығы әнимсәмиш (өјрәнмиш) вә чохла шер әзбәрлә-мишдир.

Мәккәдә Шәфии өз зәманәси-нин бөјүк алими, о вахтлар шә-һәрин мүфтиси олан Мүслим ибн Халид әз-Зәнчидән дәрс алмыш-дыр. Он беш јашында Имам он-дан фәтвә (илаһијәтда Шәриәтә ујғун һүғуи гәрар) вермәк ичазәси алмышдыр. Һәмчинин о, Мәккә мүһәддиси (һәдисләр үзрә алим) Суфјан ибн Ујајнадан да дәрс ал-мышдыр. Онунла мәшғул оларкән Шәфии Пејғәмбәрин ﷺ кәламлары-ны јадда сахлајыр, сонра исә онла-ры сахсы гырығларында ја да дәри үзәриндә јазырды.

Сәһ 4

РЕДАКСИЈАЈА МӘКТУБ

Бисмиллаһир-Рәһманир-Рәһим!

Әс-сәламу әлејкум, чох һөрмәтли «Әс-сәләм» гәзетинин баш редактору А. Б. Мичигишев вә онун дөјәрли ишчиләри! Дағыстанда «Әс-сәләм» дини-маариф гәзетинин Азәрбајчан дилиндә ишығ үзү көрмәси мүнәсибәтилә сизи, һәм дә јени охучуларымызы сәммими гәлбдән тәбрик едирәм. Дуа едиб Аллаһдан арзулајырам ки, бу гәзет васитәсилә охучуларымызын иманы даһа да зијадә вә камил олсун. Амин! Мән үмидварам ки, бу мәзмунлу гәзет васитәсилә чохла-рыны марағландыран дини суаллара чаваб тапмаға имкан јараначағ, о,

Идрис пејғәмбәр ﷺ

Сәһ 4

бизи һәгиги динә, Ислам тарихинә јахынлашдырачағ вә бир сыра гаранлығда галан дини-елми мәсәләләри ишығландырачағ. Бир чәһәти хүсусилә вургуламағ

Исламда гадын сурәти

Сәһ 5

истәјирәм: бу «Әс-сәләм» гәзети бир даһа сүбут етди ки, дилиндән, милләтиндән асылы олмајарағ Дағыстан халғлары бир аиләдир вә республикамыз ваһиддир. Гој пејғәмбәримиз һәзрәти-Мүһәммәд Әлмустафа сәлләлаһу тәалә әлејһи васәлләмин нуру республикамызын үзәриндән әксик олмасын. Амин! Һөрмәтлә вә хош арзуларла:

Муғарты кәндинин имамы
Кәрим-һачы АБДУЛЛАЈЕВ.
Дәрбәнд рајону

Илаһи динләрин һамысында гадаған олунмуш беш шей

Сәһ 7

2017-чи ил Азербайжанда Ислам Русија вә Газахстан һәмрәјлији или елан едилиб

2017-чи ил Азербайжан Республикасында Ислам һәмрәјлији или кими елан едилиб. АР Президенти Илһам Әлиев јанварын 11-дә мұвафиг фәрман имзалајыб. Белә бир гәрар Ислам һәмрәјлијинин бәр-гәрар едилмәсиндә Азербайжанын хусуси мөвгејини мөһкәмләндирмәк (вурғуламаг) мөгсәдилә гәбул едилмишдир.

«Азербайжан Исламын јајылмасында вә мұсәлманлығын интибаһы (ренессансы) тәшәккүлдә вачиб рол ојнамышдыр. Бу – Азербайжанын әразисиндә лап

әввәлләрдән Ислам дининин мадди вә гејри-мадди ирсинин јаранмасына сәбәб (әсас) олду. 743-чү илдә Шамаһыда учалдылан чүмә мәсчиди вә өлкәмизин музејләриндә горунуб сахланылан гәдим әлјазмалары буна сүбүтдур».

Совет дөврүндә Азербайжанда чәми 17 мәсчид варды, инди онларын сајы 2 миндән артыгдыр. Онлардан 300-ү тарихи вә мәдәни абидәләрдир.

Назирләр кабинетини бир әј әрзиндә Ислам һәмрәјлији или тәдбирләринин планыны һазырламалы вә Президентә тәгдим етмәлидир.

Бу ил Бақыда IV Ислам һәмрәјлик ојунлары кечириләчәкдир. Онларын һазырлығына ичра һакимијәти 100 млн доллар хәрчләмәји планлашдырыр. Ојунларын ачылыш мәрәсими Азербайжанын пајтахтында 2017-чи илин 12 мајында, бағланышы 22 мајда олачагдыр.

ДР Мұфтүсүнүн мұавини Әһмәд Каһа-јев ЧӘД шәһәр вә рајон имамлары илә мұшавирә апармышдыр

1 « Сонра илаһијатчы онларын ДР Мұфтијәти тәрәфиндән бу илә мұәјјән едилмиш оптимизасија фәалијәти үзрә бир сыра тәклифләри ачыгламышдыр. Гејд олунмушдур ки, республика Мұфтијәти нәздиндә фәалијәт кәстәрән маариф шөбәләри рәһбәрләри вә рајон имамларынын маарифлә мәшғул олмаг ишини тәкмилләшдирмәк зәруријәти һәлә дә ақтуал олараг галыр.

Мұшавирәдә һәмчинин республикада кәләчәкдә дин хадимләринин ихтисасыны артырма курсларынын мәсәләләри дә мұзакирә олунмушдур. Ә. Каһајев топлашанлары бу мәсәләјә там мәсулијәтлә јанашмаға чағырмышдыр. ДР Мұфтүсүнүн мұавини Идрис Әсәдулајев маариф шөбәләринин јерләрдә тәшкил етдији вә апардыгы дини-маариф ишинин, о чүмләдән Чәнуби Дағыстанын шәһәр вә кәндләриндәки мұәссисә вә тәшкилатларда охунан мұһазирәләрин

вачиблијини гејд етди.

Рајонларын нұмајәндәләри кечирилмиш иш һаггында данышдылар. һәмчинин онларын растлашдыгы проблемләр ортаја гојулмуш вә онларын һәлли јоллары мұәјјән едилмишдир. Бунунла белә дин хадимлә-

ринә төвсијә едилмишдир ки, онлар хејрхәһ фәалијәтинин тәкчә тәһсил идарәләриндә мөһдудлашдырма-сынлар вә бу иши рекионун башга тәшкилатларында да апарсынлар.

ДР Мұфтијәти

Суријада мұвәггәти барышыгы Русија, Иран вә Түркијә изләјәчәкләр

Русија, Иран вә Түркијә Суријада мұвәггәти сүлһ речиминә риәјәт етмәји изләмәје имкан верән үчтәрәфли механизмин јарадылмасы һаггында гәрар гәбул етмишләр. Газахстан хәричи ишләр назир Кайрат Әбдүрәһманов охудуғу биркә бәјанатдан мәлум олур ки, бу орган «атәшкәс речимининә там риәјәт етмәји тәмин едәчәк вә буну изләјәчәк, һәр һансы бир провокасијанын гаршысыны алачаг вә атәшкәс речиминин модаллығыны мұәјјән едәчәкдир»

Бунунла белә, астанада данышыглар сонна чатандан сонра мұхалифәт (оппозија) нұмајәндәләри билдирмишләр: «Биз Сурија һакимијәтинә Астанадакы көрүшләр әсасында мұвәггәти сүлһ вә онун сабитләшмәси мәсәләсини нечә көрдүјүмүзү тәгдим етдик, Сурија мұхалифәти нұмајәндә һејәтинин үзвү Хишам маруа белә деди. һәкүмәт органлары инди тәклифи өјрәниб она чаваб вермәлидирләр».

мұсәлманларынын әмәкдашлығы

Русија мұфтиләр Шурасы вә Русија Федерасијасы мұсәлманлары Дини идарәсинин игәмәткаһында РМШ вә РФМДИ сәдринин биринчи мұавини Рушән-һәзрәт Аббјасов вә Газахстан Республикасы Али мұфтисинин мұшавири (мәсләһәтчи) Куат-һачы Рајевин көрүшү кечмишдир.

Көрүшдә һәмчинин ики өлкә мұсәлманлары дини идарәләринин әмәкдашлары иштирак етмишләр.

Рушән-һәзрәт Аббјасов јүксәк вәзифәли гонагы Русија мұфтиләр Шурасы вә Русија Федерасијасы мұсәлманлары Дини идарәсинин тәдбирләри вә лајиһәләри (проектләри) илә таныш етмишдир. Әз тәрәфиндән Куат-һачы Ислам әдәбијәти нәшринә, мөһбусларла (дустагларла) иш вә сонракы адаптасија (ујғунлашдырма) ишинә, кәнчләрлә ишә аид вә дикәр фәалијәтин бир сыра истигамәтләриндән данышмышдыр. Бу контекстдә тәрәфләр әмәкдашлығы вә тәчрүбә мұбадиләсини давам етдирмәк һаггында гәрар гәбул етдиләр.

Күндәлијин хусуси маддәси Русија мұфтиләр Шурасынын мұхтәлиф тичарәт јоллары кечән әразиләрдә јашајан халгларын гаршылығы өләгәлә-

ринә вә, шүбһәсиз ки, онларын мәдәни вә мәнәви өләгәләринин мөһкәмләндирилмәсинә һәср олунмуш «Мәнәви Ипәк јолу» јени бәјнәлхалг лајиһәси чәрчивәсиндә гаршылығы өләгәләр мәсәләси иди.

Гејд етмәк лазымдыр ки, Куат-һачы кечән илин ијулунда Урумчидә Бәјнәлхалг симпозиумда иштирак етмиш Газахстан нұмајәндә һејәтинин тәркибиндә олмушдур.

Али мұфтинин мұшавири Русија мұфтиләр Шурасынын белә бир тәдбирин Чин (Китај) әразисиндә кечирилмәсиндә тәшәббүсү вә сәјләринә јүксәк гижмәт вермишдир. Куат-һачы тәсдигләди ки, Газахстан тәрәфи кәләчәкдә дә конфрансын ишиндә фәал иштирак едәчәкдир.

«Чиндә әмин-аманлығы вә сабитлијә гаршы тәһлүкә вә мејдан охумалары мұәјјән едиб артыг Русијада кәлән конфрансда биз гаршымызда дуран проблемләрин практикә һәлли јолларыны мұзакирә етмәлијик», - Куат-һачы белә бәјанат вермишдир.

Көрүшүн сонунда тәрәфләр узунмүддәтли вә сәмәрәли әмәкдашлыг һаггында разылығы кәлдиләр.

Р. һәмзәтов адына Милли китабханада ДР Мұфтүсүнүн мұавинләри ДР Вичдан азадлығы вә дини тәшкилатларла өләгәләр үзрә комитәсинин кениш мұшавирәсиндә иштирак етмишләр

Февралын 9-да Маһачгала шәһәриндә Р. һәмзәтов адына Милли китабханада ДР Мұфтүсүнүн мұавинләри Әһмәд Каһајев вә Идрис Әсәдулајев ДР Вичдан азадлығы вә дини тәшкилатларла өләгәләр үзрә комитәсинин јерли өзүнүидарә органлары вә дин хадимләринин кәнчләрин дини-мәнәви вә вәтәнпәрвәрлик тәрбијәси вә екстемизм вә терроризм идеолокијасынын профилактикасы мәсләләри үзрә гаршылығы өләгәләринә һәср олунмуш кениш мұшавирәсиндә иштирак етмишләр. Мұшавирәдә һәмчинин ДР Мұфтүсүнүн ДР әрази даирәләриндәки сәләһијәтли нұмајәндәләри, муниципалитетләрин имамлар шураларынын сәдрләри, ДР һакимијәт органлары вә һүгүмүһафизә структурларынын нұмајәндәләри дә иштирак етмишләр.

Руһаниләр адындан топлашанлары ДР Мұфтисинин мұавини Ә. Каһајев, ДР Мұфтүсүнүн Мәркәзи әрази даирәси вә Чәнуб әрази даирәсиндәки сәләһијәтли нұмајәндәләри Рамазан Исајев вә Меһди Абидов, Хасавјурт шәһәр имамлар шурасынын сәдри Казим Темирбулатов мұрачиәт етмишләр.

Әз чыхышында Ә. Каһајев мұшавирә иштиракчыларыны ДР Мұфтүсү Шејх Әһмәд Абдулајевин адындан саламламыш, республиканын муниципалитетләриндә дини тәшкилатларын радикал идеолокијаларын профилактикасы вә кәнчләрин дини-мәнәви вә вәтәнпәрвәрлик руһунда тәрбијәси үзрә фәалијәтиндән данышмышдыр.

«Руһанијәт нұмајәндәләри зоракылыг вә чәһаләтин һәр һансы бир тәзаһүрүнү гәти сурәтдә писләјир, кечирилән тәдбирләрдә фәал иштирак

едирләр. ДР дини тәшкилатлары тәрәфиндән дин мәсәләләрини маарифләшдирмә, асоциал тәзаһүрләрин профилактикасына јөнәлдилмиш бәјүк иш апарылыр. һәм дә чәмијәтин дини-мәнәви сағламлашдырылмасы вә мұкәммәл-

ләшдирилмәси мөгсәдилә иш көрүлүр», - Ә Каһајев буну гејд етди.

Дагдинкомитәсинин сәдри М. Әбдүрәһманов өз чыхышында бүтүн һакимијәт структурларынын, јерли өзүнүидарә вә дини тәшкилатларын биркә ишиндән данышды. М. Әбдүрәһманов деди: «Практикә кәстәрән ки, республика һејәтында дини тәшкилатларын иштиракы вачиб вә истәлинәндир. Руһанијәтин чәмијәтә мұәјјән тәсири вар, алимләр, имамлар екстремизм вә терроризм идеолокијасынын профилактикасында иштирак етмәли вә јерли һакимијәт органларынын јахын көмәкчиси олмалыдырлар».

Тәдбирин сонунда Дағыстан дин комитәси тәрәфиндән руһанијәт вә һакимијәт органлары нұмајәндәләринә тәшәккүр фәрманлары тәгдим олунду.

ДР Мұфтијәти

ЭГИДЭ

Аллаһ-Тәала ﷻ һаггында даһа нәләри билмәк вачибдир?

Инсан өзү үчүн Аллаһы ﷻ нечә, һансы формада тәсәввүр етсә, О ﷻ, буна охшамыр вә охшамајачагдыр.

Аллаһ ﷻ – Тәкдир, О, Маһијәтчә, атрибутларында (сифәтләриндә) вә ишләрикдә Тәкдир. Јәни Аллаһ башга јарадылмышлар кими һиссәләрдән ибарәт дејил. Аллаһ-тәаланын ﷻ ишләриндә һечнә вә һеч ким иштирак етмир. Аллаһын ﷻ һеч нәјә вә һеч кимә еһтијач јохдур, Онын јаратдыларынын һамысынын она еһтијачы вар. Аллаһын ﷻ мөвчудлуғу, онун варлығы да һеч бир шејдән асылы дејил.

Онын јерә, мөкана (дајаға) еһтијачы јохдур вә Онын сәмти, тәрәфи, јери јохдур. Заманлар Она һаким дејил, лакин О, замана һакимдир. О, һөлә варлыг, заман, мөкан вә јер јарадыландан әввәл дә вар иди, О, инди дә мөкан вә заман јардыландан әввәл олдуғу кими мөвчуддур вә һәмишә (даима, әбәди) олачаг. Аллаһ ﷻ Онын бөјүклүјүнә, өзәмәтинә, чәлалына лајиг олмајан һәр шејдән тәмиздир (кәнардыр). Инсанын доғулмасынын башланғычы, әввәли олдуғу кими, онун кејфијәтләрин дә башланғычы вар, јәни инсанын биликләри, имканлары, көрмә, ешитмә габиллијәти, нитгинин әввәли вә сону вар. Аллаһын сифәтләри Онын өзү кими әбәдидир.

Мадам ки, Уча Танры һеч нәјә вә һеч кимә охшамыр, һеч нәјә вә һеч кимә еһтијачы јохдур, О, көзсүз көрүр,

гулагсыз ешидир, нитг органлары олмадан сәссиз вә һәрфсиз данышыр; бејинсиз һәр шеји дәрк едир, әлсиз вә аләтсиз иш көрүр. Рәббимиз дејир (мәнәсы): «Аллаһа бәнзәр һеч нә јохдур». Нәји арзуласа, о да олачагдыр. Инсанын көрмәси Јараданын көрмәсинә

белә чатышмамазлыглардан азаддыр (сәрбәстдир). Онын үчүн бүтүн дүнјаны вә ја бир мәхлуғу хәлг етмәјин фәрғи јохдур – бир ан кечмәз ки, Онын истәдији јеринә јетәр. Инсан бүтүн сәсләри ешитмир. О, сакит вә узагдан кәлән сәси ешитмәји бачармыр. Бир сәс она

ﷻ башга һеч ким Рәббимизи көрмәмиш вә көрмәз. Ахирәтдә Ону сидгүрәкдән иман кәтирәнләр (мөминлә) көрәчәкләр. Аллаһ-тәала һәр һансы бәдән үзвләринә: әлләр, көзләр, тәрәфләр (јухары, ашағы, ирәли, кери, солда, сағда); һәрәкәт вә дајаначаға; јер вә замана; һиссәләрә вә онларын парчаланмасына вә јаратдыларынын дикәр нишанә вә кејфијәтләринә малик олмагдан тәмиздир (азаддыр). О, һеч нәјә охшамыр, һеч нә дә Она охшаја билмәз.

Јухарыда дедикләримиздән белә нәтичә чыхыр ки, Аллаһын ﷻ сифәтләри вә инсан кејфијәтләри адлары арасында бәзи охшарлыглар олса да, онлар һеч дә ејни дејил. Танрынын есл (һәгиги) Бөјүклүјүнү, өзәмәтини, чәлалыны Онын өзүндән башга һеч ким билмир. Һәтта пејғәмбәрләр вә мөләкләр дә буну билмирләр. Аллаһын јаратдыларынын мүдриклији вә көзәллијинә әсасән биз билирик ки, онун Бөјүклүјү, Өзәмәти, Чәлалы, Имканлары, Мүдриклији, Биликләри сонсуздур (һәдди-һүдуду јохдур). Буна көрә дә биз Аллаһын јаратдыларынын учсуз-бучагсыз өзәмәтини билмәли вә бүтүн бунлар һаггында дүшүнмәлијик.

Пејғәмбәр ﷺ һәдисдә дејир: «Сиз Аллаһын өзү һаггында дүшүнмәјин, Онын јаратдылары һаггында дүшүнүн». Бөјүк Танры Гуранда белә бир ајә назил етмишдир (мәнәсы): «Онлара де ки: Көјләрдә вә јердә нә варса, сиз бу һагда дүшүнүн» («Јунус» сурәси, 101 ајә). Бу тәәччүблү, гәриб дүнја (аләм) - сәмалар (көјләр), сәјјарәләр (планетләр), улдузлар вә галактикалар (бүтүн улдузлар системи) – чох бөјүкдүр. Бизә һәтта буну тәсәввүр етмәк чәтиндир. Јер күрәмиз исә каинатла (аләмлә) мүгајисәдә чох кичикдир. Бу Аләми О, бир көз гырпымында јарада биләр, һәмчинин мәһв дә едә биләр.

охшаја билмәз. Инсан мөвчудатын јалныз мөјјән һиссәсини көрүр. Мәсәлән, чох хырда әшјалары инсан көрмүр, һәм дә гаранлыгдә көрмүр. Диггәтини бир әшјаја јөнәлдәндә, дикәрини көрмүр. Рәббимиз белә чатышмамазлыглардан тәмиздир (азаддыр). О, ејни дәрәчәдә көјдә Күнәши дә көрүр, океанын дәринлијиндә олан микроскопик чанлы вүчуду да.

Инсанын имканлары чох мөһүддур. О, хәстәләнир, истәдији һәр иши көрмәјә күчү чатмыр; онун көмәјә (јардыма) еһтијачы вар, она нәсә лазым олур; бир иши асанлыгла, башга иши чәтинликлә көрүр. Аллаһ-тәала ﷻ

башга сәси ешитмәјә мане ола биләр. Танрымыз ән астача вә ја бәрк (журултулу) сәси ешидир. О, ешидә билмәјән сәс јохдур.

Бөјүк Аллаһын ирадәси олмадан һеч нә баш верә билмәз. һеч ким ону нәисә етмәјә мөчбур едә билмәз. һәр нә баш верәчәксә, О, бунлары әввәлчәдән билир. Аллаһ ﷻ һәр јердәдир демәк олмаз. Демәк лазымдыр ки, Аллаһ өз бөјүклүјүндә, өзәмәтиндә, чәлалындадыр вә Онын гүдрәти, өзәмәти, ирадәси вә билији һәр јердә мөвчуддур. Гәтијән демәк олмаз ки, О, филан јердәдир, мәсәлән, Әршдә.

Бу дүнјада Мүһәммәд Пејғәмбәрдән

ФИГҢ

Намаз

Пејғәмбәрин ﷺ һәдисиндә дејилир ки, беш дәфә намаз гылан адам онун евинин јахынлығында ахан чајда күндә беш дәфә чимән кәсә бәрабәрдир. Чиммәк бәдәни тәмизләјән кими, вахтында вә јериндә гылынан намаз да инсаны күнаһлардан (гүсурлардан) тәмизләјир. Аллаһ Гуранда дејир ки, һәгигәтән намаз инсаны гадаған олунмуш әмәлләрдән горујур.

Намаз вә ибадәтин башга нөвләри - күнаһа дүшмәкдән горујан факторлардыр. Бурада ән вачиб вә әсасы – намазы нечә гылмаг вә һансы чәһдлә онун тәләбләринә әмәл етмәкдир.

Әкәр инсан төвбә едәрәк, динә ујғун олмајан һәрәкәтләриндән утанараг, Јарадана јалварараг күндә беш дәфә Онынла мүнәсибәтдә оландә мәнәви енерчи, гүввә еһтијаты алыр вә бу, ону пис әмәлләрдән чәкиндирир.

Намаз Аллаһын бөјүк Мәрһәмәтидир. Тәшвиш, тәһлүкә вә гајылар заманы намаз гылараг Аллаһа мүрачиәт етмәк – Онын Мәрһәмәтинә тәләсмәкдир. Аллаһын ﷻ Мәрһәмәти дада чатанда һәјәчан кечирмәк үчүн сәбәб галмыр.

Бунула бағлы Аллаһ Елчисинин ﷺ һәјәтындән чохлу мисаллар мәлумдур.

Һәдисдә дејилир ки, бәрк күләк әсәндә Аллаһ Елчиси ﷺ дәрһал мәсчидә кирәр вә күләк сакитләшинчә орадан чыхмазды. һәмчинин күнәш вә ај тутуларда Пејғәмбәр ﷺ сүннәт

едәрди.

Пејғәмбәрә ﷺ охшамаг үчүн Онын әшабәләри да белә едәрдиләр.

Пејғәмбәрин ﷺ әшабәси Ибн Аббас ﷺ Сәјәһәтдә оларкән оғлунун әлүм хәбәрини алды. О, дөвәдән дүшүб ики рәкәтли (намазда ики гиям

дијини јеринә јетирдим. Гуранда дејилир ки, биз сәбир вә дуа илә Аллаһдан көмәк диләмәлијик».

Аллаһ Елчиси ﷺ дејирди ки, бүтүн әввәлки пејғәмбәрләр дә чәтин мәгамда намаз гылыб Аллаһа мүрачиәт едәрдиләр. Пејғәмбәрин ﷺ һәдисиндә дејилир, әкәр кимсә бәдбәхтлијә вә еһтијача дүшәрсә, там дәстәмаз алыб ики рәкәтли намаз гылсын, Аллаһа ﷻ мөдһ вә сәналар охусун, сонра Онын Елчисинә хејир-дуалар көндөрмәсини диләсин, сонда исә өз хаһиши илә Танрыја мүрачиәт етсин.

Әслиндә Пејғәмбәрин ﷺ намазын вачиблијинә вә намаз гыланларын Аллаһ тәрәфиндән бағышланмасына һәср олунмуш кәламларыны еһтива етмәк чәтиндир.

Намазда чохлу фајда кизләниб. Әлбәттә ки, намаз гылан адамын илк нөвбәдә Аллаһын ﷻ һөкмләринә риәјәт етмәк вә Онын немәтинә чатмаг нијјәти олмалыдыр. һәдисдә дејилир ки, бүтүн әмәлләр нијјәтә көрә мөјјән едилир. Бу дүнјада чохлу фајдалар вә Чәннәтин әбәди ләззәтләрини өзүндә бирләшдирән намазы бизә бәхш едән Аллаһын Мәрһәмәти көр нечә дә сонсуздур (һәддсиз-һүдудсуздур)!

Онын Мәрһәмәтини баша дүшүб Онын көстәрдији һәгиги јолла кетмәкдә Аллаһ ﷻ бизә јардымчы олсун! Амин!

намазы гыларды. Аллаһ Елчисинин ﷺ әшабәләри данышардылар ки, һәмишә, Онын аилә үзвләри чәтинә дүшәндә онлара намаз гылмағы әмр

(ајаға галхма) илә дөрд рүкү (әјилмә) вә сәчдәдән ибарәт һәрәкәт) намаз гылды, сонра дуа охујуб деди: «Мән Танрынын өз Китабында бизә әмр ет-

Идрис пејғәмбәр عليه السلام

«Һәгигәтән о, бүсбүтүн доғру данышан инсан вә пејғәмбәр иди...».

Ики чај арасындакы јер (мүасир (индики) Ирагын әразиси) – инсанларын јер үзүндә мәскунлашдығы илк әразиләрдән биридир, чүнки әлверишли иглим, мүнбит (мәһсулдар, бәрәкәтли) торпаг вә бол су онлары һәр шеј илә төмин едә билирди. Бир-бирини дәјишән мүасирликләр өзләриндән сонра онларын инкишаф вә мәдәнијәтиндән хәбәр верән чохлу абидәләр гојмушлар. Бу, Мисирдә (Јегипет) Нил чајынын вадисинә (дәрәсинә) дә аиддир. Бурадакы мәдәнијәтләрин изләрини горујуб сахламыш артефактларын јашы једди мин илдән чоходур. Ики чај арасы әразисиндә јанмыш кил ләвһәләрдә тапылмыш миһи јазынын (клинопис) бәзи фрагментләри вә Мисирдә даш вә папирусларда охшар мезмунлу рәсмләр пејғәмбәрләрин инсанлара кәтирдикләри тәкаллаһлыг вә илаһи ганунлар илә мөһкәм әлагәјә ишарә едир. Бунунла белә Нүһ عليه السلام пејғәмбәрдән әввәл бураларда бу биликләри јажан пејғәмбәрләрин адлары чәкиләтән мөһкәм тапылмамышдыр.

Мүгәддәс Гуранда Адәм عليه السلام вә Нүһ عليه السلام пејғәмбәрләрин арасында адлары чәкиләтән пејғәмбәрләрдән биринчиси Идрисдир عليه السلام. Бунунла бағлы тәдигатчыларын чоһу белә һесап едирләр ки, Ираг вә Мисирдә тәкаллаһлыгы илк дәрәјә мөһкәм о елан етмишдир. Онларын әксәријәти Идрисин

Бабилдә (Вавилонда) доғулдуғу вариантына үстүнлүк верирләр ки, орадан Фәләстинә, Хәлил ја да ханаанлыларын Хеврон адландырдығы шәһәрә кетмишдир. Бу шәһәрлә бир чоһ пејғәмбәрин һәјәти бағлыдыр. Сонра Синај сәһрасындан ке-

чиб Мисирә кетмиш вә индики Гаһирәдән (Каир) чәнуб истигамәтиндә јерләшмиш Менф вә ја Мемфис шәһәриндә мәскән салмышдыр. Тәхминән 5 мин ил әввәл о, гәдим Мисир пајтахтларындан бири иди.

Доктор Мүһәммәд һимари, Ислам мүтәфәккири (Мисир): - Гуранда сејидимиз Идрис عليه السلام һаггында дејиләнләрин бәзи хүсусијәтләри вар. Мәсәлә, мән бир шејә диггәт јетирдим ки, Мүгәддәс Китабда Идрис عليه السلام «сиддиг», јәни дүз, доғру данышан адландырылыр: «Һәги-

гәтән о, бүсбүтүн доғруданышан инсан вә пејғәмбәр иди. Биз ону јүксәк мөгама галдырдыг». Пејғәмбәрләрин атрибуту (сифәти) кими «сиддиг» сөзүнә Гуранда үч дәрәјә раст кәлирик: Идрис, Ибраһим вә Јусифин عليه السلام адлары чәкиләтән;

бәзән доғруданышан Мәрјәм һаггында да белә дејирләр. һәмчинин мән ону да көрдүм ки, доғруданышан кими гәләмә алынған пејғәмбәрләрин үч дәрәјә мисирдә јашамышлар. Бир шеји гејд етдим ки, тарихи сырада Идрис пејғәмбәрләрин үчүнчүсүдүр, јәни биринчи пејғәмбәр Адәм олмуш, сонра Шис, ондан сонра исә Идрис кәлир. Пејғәмбәр Идрис عليه السلام һаггында һекајәтләр о гәдәр дәрәјә чоһ дејил. Гурандан биз ону билирик ки, «бүсбүтүн дүзданышан пејғәмбәр олмуш» вә Аллаһ-тәала ону «јүксәк мөгама галдырдыг», вә о, сәбирлиләрин (дәзүмлүләрин) сајындандыр.

Тәфсир әһли (Гуранын шәрһиләри) вә дилчиләр (дилшунаслар) белә һесап едирләр ки, онун ады форма вә мәнәсына көрә әрәб мәншәлидир, «оһу, оһу-маг, мүталиә» мәнәсына верән «дәрәс» вә «дирәсә» сөзләринин көкүндән әмәлә кәлмиш сөздүр. Танрынын китабларыны

ејрәндијинә көрә она белә ад верилмишдир: о, Адәм вә Шисин عليه السلام кағызларыны (свитки) әзбәр билирди, һәм дә Мәһәмәд Пејғәмбәрин عليه السلام һәдисләриндә дејилдији кими, јазыны мәнимсәјән инсанлардан биринчиси иди.

Әли Чүмә, Мисир мүфтүсү:
–Чәнабымыз Аллаһын рәсулу Мүһәммәд عليه السلام демишдир: «Гәләмлә (гамышдан дүзәлдилмиш гәләм) илк јазан Идрис عليه السلام олмушдур» Бу, нә демәкдир? Јәгин ки, онун елмлә әлагәси (мәшғул олмасы) нәзәрдә тутулур. Идрис عليه السلام һаггында һекајәтин бу тәрәфи тәдигатчыларын чоһуну онун изләри гәдимликләрин дәринлијиндә кизләнмиш һәјәтина һәср олунмуш бәјүк һәммили елми ишләр һазырламаға сөвг етмишдир. Гәдим китаблар арасында тапылмыш бәзи јазылар да онун адына чыхарылмышдыр. Белә һесап олунур ки, бәзи кағызлар да (свитки) она мөхсүсдур. Онлары бирләшдирмәјә, тәрчүмә етмәјә чалышмышлар, лакин бу иш уғурсуз олмушдур (баш тутмамышдыр). Онлар һәтта бир вә ја ики дәрәјә нәшр дә олунмушдур. Анчаг билмәк олмур ки, бу, Гуранда ады чәкиләтән Идрисдир, јохса Тәвратдакы Әхнухдур?

Гурани Идрис – Аллаһ тәрәфиндән пејғәмбәрлик (кәләңәји хәбәр вермәк) верилмиш алим, Нүһдан әввәл јашамыш гәдим пејғәмбәрдир عليه السلام.

(ДАВАМЫ КӘЛӘН НӨМРӨЛӘРИ-МИЗДӘ)

Исламдаг

Имам Шәфии

1 « Мәккәдә кечирдији бир нечә илдән сонра Имам Мәдинәјә кедир, малики мәзһәбинин баниси бәјүк Малик ибн Әнәсин шакирди (тәләбәси) олур. 9 күн әрзиндә Шәфии онун «Мүвәттә» китабыны әзбәр ејрәнди. Сонралар имам Шәфии өзү һаггында дејәчәк: «Мән ешитдикләри ми һеч вахт унутмурдум.» Имам малик онун јаддашыны, билик вә ағлыны (һазырчаваблыгыны) көрәндә учадан деди: «Ја Әбу Абдуллаһ, Танрыдан горх вә күнаһлардан чәкин. Һәгигәтән сәни бәјүк әмәлләр кәзләјир. Аллаһ عليه السلام сәнин гәлбиндә ишыг (нур) јерләшдирмишдир. Аллаһа итаәтсизлик кәс-тәриб ону сәндүрмә». Бир нә гәдәр вахт кечдикдән сонра имам Малик она ичтиһад (Гуран вә һәдисләр әсасында сәрбәст нәтичәјә кәлмәк) етмәјә дә ичазә верди.

Һичрәтин 184-чү илиндә Имам Шәфии әввәлчә Јәмәнә, орадан исә илк дәрәјә олараг Ирага кедир. Орада о, Әбу һәнифәнин көркәмли шакирдләриндән бири олан Мүһәммәд ибн һәсәнлә көрүшүр.

Бир дәрәјә Мүһәммәд ибн һәсән Имам Шәфиини гонағлыға чағырыр. Мүһәммәдин бәјүк, көзәл евини, орадакы вары-немәти көрәндә Шәфии ағлајыр. О заман Мүһәммәд она деди: «Көрдүкләрин сәни горхутмасын, бунларын һамысы һалал јолла газанылыб» вә әмлакынын јарысыны она тәклиф етди. Лакин Имам Шәфии буна разы олмады.

Ирагда о, Ислам дәвләтинин бу һиссәсиндә јашамыш фәғиһләрин (фигһ алимләри) китабларыны ејрәнди. Бир мүддәт кечәндән сонра исә һичазә гајытды.

195-чи илдә дәвләт башында Әминин олдуғу вахтда, јәни Рәшид хәлифәнин вәфатындан сонра, Шәфии јенидән Ирага икинчи дәрәјә кәлир. Орада она ондан билик алмаға башлајан бир дәстә алим гошулды. Имам

онлара бирликдә «көһнә» Шәфии мәзһәби адланан китабларыны диктә етди (јаздырды).

Бир нечә мүддәтдән сонра о, Имам маликин шакирдләри јашадығы Мисирә јола дүшүр. Мисирдә Шәфии өмрүнүн сон күнләринә кими галмышдыр. Бурада о, башга алимләрин дәстәси илә өз «јәни» мәзһәбини јаратды.

Имам Шәфиидән әввәл алимләр Шәриәтин мүддәаларыны мүәјјән гајдаларсыз көтүрүрдүләр. О, Ислам алим-

ләриндән биринчи олараг «Үсул әл-фигһ» («Мүсәлман һүгүшүнәслыгынын әсаслары») кими бир елм јаратды.

Бу фәнн үзрә онун илк китабы «Рисалә» олду. Бу мәчмуәдә Имам Гуран әјәләри, Пејғәмбәр عليه السلام һәдисләри, ичма (мүсәлман илаһијјатчыларынын јекдил рәји) вә гијасла (охшар фикир, мүлаһизә јүрүтмәклә) бу вә ја дикәр мүддәәны, фикри әсасландырмағын (сүбута јетирмәјин) шәрт вә теләбләрини шәрһ етди. Бундан әлава «Рисалә»дә «насих» - ләғв едән, бир һөкүм күчдән салан вә «мәнсух» - гүввәдән дүшмүш, ләғв олунмуш мөфһумлары (анлајышлары), һәмчинин дә конкрет вәзијјәтә аид вә бәјүк әһәмийәти олан әјә вә һәдисләрин,

тәфсири (шәрһи) вә ичтиһадын дикәр гајдалары изаһ едилмишдир.

Имам Әһмәд ибн Ханбал Шәфиинин мәзијјәтләриндән (јахшы чәһәтләриндән) дејирди: «Пејғәмбәрдән عليه السلام сөјләнилик ки, Танры һәр әсрин (јүзиллијин) әввәлиндә бу үммәтә дин ишләрини гајдаја салан адам көндәрир. Биринчи әсрдә бу адам Әмәр ибн Абдул Әзиз иди вә мән үмид едирәм ки, Имам Шәфии икинчи әсрдә белә шәхс олачадыр».

Әһмәд һәмчинин демишдир: «Гырх

дә олсун дојунча јемәмишәм, чүнки бу, бәдәни ағырлашдырыр, үрәји сәрт (һиссиз, мәрһәмәтсиз) едир, бәсирәтдән (көзүчагылыгдан) мәһрум, адамы јухуја апарыр вә ибадәтин зәифлијинә кәтирир».

Адамлар исә данышырлар ки, бир дәрәјә Имам Мәккәјә он мин динарла (әрәб хәлифәлијиндә көһнә гызыл пул) кәлмишди. Сәһәр вахты шәһәрдән кәнарда чадыр гурду. Пуллари палтарынын үстүнә төкәрәк онун јанына кәләнләрә бир овуч пул верди. Күнорта намазы јахынлашдырды. Намаз гылмаг үчүн Имам ајаға дуранда палтарыны силкәләјиб көрдү ки, даһа орада һеч нә галмамышдыр.

Алимләр хәбәр верирләр ки, һәдиндән артыг тәвәзүкар, мүти (саде, сакит, фағыр) олдуғундан вә Танры гаршысындакы горхусундан Гуран әјәләрини ешидәндә Имам Шәфиинин үрәји кедәрди (гәшш едирди).

Бир дәрәјә һәрис ибн Лабид Мәккәдәки Сәфа тәпәсинин үстүндә дуруб көзәл сәслә әјә охуду: «Бу о Күндүр ки, онлар дил ачыб даныша билмәјәчәкләр вә онлара өзләринә бәрәәт газандырмаг ичазәси верилмәјәкдир».

Буну ешидән кими Имамнын сифәти дәјишди, бәдәни титрәди (үрпәшди) вә о, гәшш еләјиб өзүндән кетди. Шәфии өзүнә кәләндә анчаг бу сөзләри дејә билди: «Јаланчыларын вәзијјәтиндән вә лагејдләрин нифрәтиндән горунмаг үчүн мән Аллаһдан көмәк (мүдафиә) диләјирәм. Еј Уча Танры! Сәни таныјанларын (дәрк едәнләрин) гәлбләри (үрәкләри) Сәнә табе олду вә Сәни севәнләрин бојунлары өнүндә әјилди. Еј мәнним Јараданым, Сәхавәтиндән мәнә пәј вер, Өртүјүнү үстүмә сал вә Мәрһәмәтинә көрә мәнним сәһвләри ми бағышла».

(ДАВАМЫ КӘЛӘН НӨМРӨЛӘРИМИЗДӘ).

İslamda Qadın surəti

Bu dəfə biz müsəlman qadınlardan və onların zahiri görünüşündən, qəlbində islamla doğulmuş, lakin qeyri-islam şəraitində olduğu vaxt ərzində böyük missiyası olan Allaha itaətkarlığı unutmış qadınlardan söhbət açacağıq. Öz həyatında islamın əhəmiyyətini gəc-tez dərk edənlər Yaradandan böyük mükafat alacaqlar-günahlarının bağışlanması və Cənnətdə olmaq mümkünlüyü!

Bəzilər belə hesab edirlər ki, hicab geyməyə dəyməz: « Ümumi kütlədən seçilmək, fərqlənmək lazım deyil!», « Hamı kimi geyin!» – tanış ifadələrdir, deyilmi?

Əksər hallarda belə sözləri hicab geymək qərarına gəlmiş məktəbli qızlar eşidirlər. Və yaxud başqa müəssisələrin qadın işçiləri, harada ki hicab geymək, mənim fikrimcə, – ilkin zəruridir!

Mənim «Hicab geymək niyə belə qorxuludur?» sualına hamı, qadınlar da, kişilər də cavab verirdilər ki, hər qız uşaqlarının hələ kiçik yaşlarında aldığı tərbiyədən asılıdır. Bəziləri belə zənn edirlər ki, hicab geyməyin mənasını qız çox vaxt başa düşməz və onu başa salmaq yaxud məcbur etmək mənasızdır. Bir atanın dediyi kimi, « qız gözəl olanı sevir ». Elə bundan da başlamaq lazımdır.

Ona hicab geyindirib başa salmaq olar ki, bu libasda o, gözəl görünür. Ya da həmin atanın variantına görə, « uşağı şirniyyat, hədiyyə ilə mükafatlandırmaq », yəni stimullaşdırmaq, həvəsləndirmək olar! Belə halda gələcəkdə valideyinlər və başqaları o qədər əziyyət çəkməzlər.

Maraq və təsəvvürlər artıq formalaşanda onları dəyişmək çətin olur. Və burada tərbiyə kömək edə bilər! Müqəddəs aylarda xüsusilə hiss olunur

ki, xalq necə « cəhalet yuxusundan oyanır » və daha çox yaxşı, faydalı əməllər göstərir.

Ulu babamız Adəmi paltar tikməyə öyrətmişdilər. Çılpaqlığını gizlətmək lazım idi. Tədricən (yavaş-yavaş) insanlar paltarları daha rahat (bədənə uyğun, münasib) etməyə başladılar, və insanlar daha mədəni olduqca bədənləri örtməyin ehtiyacını dərk edirdilər, əvəzində isə rahatlıq və sərbəstlik qazanırdılar.

Mədəniyyət (sivilizasiya) inkişaf edib yüksəldi – insanlar çoxlu ağıllı texnika yaratdılar, lakin əfsus ki, paltarda təkamül (tədrici inkişaf) prosesi əks istiqamətdə gedir-insanlar yenə soyunmağa başladılar! insanlar

unudurlar ki, çılpaqlıq əvvəllər və ümumiyyətlə həmişə eyib iş sayılmışdır! Qədim Rusiyada qızın başında örpək olmasaydı, onun haqqında deyirdilər: « biabırçılıqdır ». İndi isə çılpaqlıq təbiidir (adı şeydir). Bu – gözəl hesab olunur. Əgər adam örtülü geyinərsə, deməli o, « geridə qalmış », « dəbdən düşmüş » (köhnə modalı), « mə-

dəniyyətsizdir»

Sivilizasiya (mədəniyyət) nədir? Misal üçün bizə Fransanı göstərir. Amma gəlin xatırlayaq – Orta əsrlərdə Fransa necə idi: ayaqyolu(tualet) yox, camaat yuyunub çimə bilmirdi(napoleon ömrü boyu cəmi 3 dəfə çimmışdir!).

Bəs kirli bədənin xoşagəlməz iyini boğmaq üçün icad edilmiş gözəl fransız etirləri? Bəs «füsunkar, cazibəli » fransız qadınlarının kirşanı (pudrası)? O, əvvəlki qatın üstünə yenidən yaxılır, bununla belə sifətdə qaş, kiprik və hətta dodaqlar da görünürdü. Onlar dodaqları, gözləri və qaşları yenidən çəkir, əniyi(rumyona) isə təbiilik effekti üçün yaxırdılar.

Yəqin ki, əgər onlar ömründə birçə dəfə yuyunsaydılar, onda belə ağıllı olmaları, sifətin ovalı (yumurtaşəkilli çevrə) isə nəzərə çarpacaq dərəcədə azaldı, hər halda « təzə dərinin » artımı ömür boyu davam edirdi. Gözəl, gəşəng, əzəmətli, sarışın pəriklərin (süni saç) içi bit, həşəratla dolu idi. Sifətdəki gəşəng, cəlbedici xallara isə milçəklər qonurdu, çünki xallar üçün yarpaqların tərkibinə bal da daxil idi, onlar da şirinlik həvəskarlarını cəlb edirdi.

Yeməxana etiketi(ədəbləri) ilə əlaqədar onu demək lazımdır ki, fransızlarda bu, « əla səviyyədə » idi. Növbəti yeməkdən (süfrədən) sonra onlar əllərini xüsusilə bu məqsədlər üçün saxlanmış itlərin uzun tüklərinə silərdilər. Bundan sonra çirkli, mikroblarla dolu əlləriylə qida qəbul

edərdilər. Və əlbəttə, yeməxana qaydaları etiketiylə, xörəyi sol əllə yeyirdilər. Təqəddir və tərifi layiq mədəniyyət (sivilizasiya) budurmu?

İslam bizdən nə tələb edirsə-hamısı bizim xeyrimizədir. Qadının başqa nəzərdən hicabla örtülməsi də Yaradanın böyük müdrikliyidir. Alimlərin kəşfi – hicabın qorunması (müdafəsi) oldu.

Bu yaxınlarda məlum olub ki, xəstəliklərin 99% həddən artıq soyumadan əmələ gəlir. Bəs dəri xərcəngi (rak koji) ? O günün altında uzun müddət olmağın nəticəsidir. Əvvəllər çoxlu xalqlarda başının təpəsində mumdan xüsusi kökələ (qoğallar) gəzdirmək məcburiyyəti vardı, onlar günəş istisindən əriyənəndən sonra adamlar evə girərdilər ki, günəş şüalarından onlara ziyan olmasın.

Bizim üçün – müsəlman qadınlar üçün – Uca Tanrı daha effektiv mühafizə (qorunma) vasitəsi vermişdir. Bu da – hicabdır.

Əslində hicab geymək – dindarlıq, möminlik ifadəsi və nişanəsidir. Əgər qadın bilərsə ki, Yaradan ondan müəyyən paltar (libası) geyməyi tələb edir, deməli, burada heç bir sual araya çıxma bilməz! İslamda lazımsız hər hansı bir şey tələb olunmaz. Hicab məsələsi də belədir.

Hicab – nəciblik, fədakarlıq göstəricisidir, ağıllı adamlar tərəfindən mənfəətli peykiya doğurmur, əksinə müsbət rəy yaradır.

Allaha qarşı gedib kiməsə özünü göstərmək istəyən qadın qoy bir anlığa fikirləşsin: onun (qadının) ölümündən sonra həmin kişi onunla qaralıq və nəm (soyuq) mızarda heç olmasa bir saatlıq yatmağa razıdırımı?

Hicab geyinməyin problemi məhz onadandır ki, qadın bu hərəkətin mahiyyətini başa düşür. Əks təqdirdə o, özünü könüllü olraq cəhənnəm oduna atmazdı – oradakı istilik(hərət, əzab) hicabın işərisindəkindən daha çoxdur.

Əsmə QURBANOVA

Көзәл жағлар

Мүсәлман гадынларына мәсләһәтләр (төвсијәләр)

Гәдим дөвләрдән бәшәри-јәтә жағларын сиррләри вә бөјүк фәјдәси мәлумдур. Дүзкүн тәт-биг етдикдә (ишләтдикдә) онлар бизим көзәллијимизи артырыр. Ахы, белә бир һәдис дә вар: «Аллаһ көзәлдир, вә О, көзәллији севәндир».

Нә үчүн жағлар бизә белә лазым вә вачибдир? Бу јазыда бу сүала чаваб вер-мәјә чалышаг.

Зейтун јағы. Зейтун јағынын фәјдалы олмасыны һамы билир. Мәишәтдә ондан күнәбахан јағындан аз истифадә етми-рләр. Бәс онун фәјдәси, хејри мәнз нәдә-дир?

Мәлум олдуғу кими, зейтун јағы тама-милә зәрәрли (зијанлы) холестеринин сәвијәсини азалдан дојмамыш пијләрдән (пиј туршлуғларындан) ибарәтдир. Бу јағ бизә лазым олан холетеринин фәјдалы нөвләринә тәсир кәстәрмир вә бунунла белә организмдә һәјат үчүн вачиб олан еләментләрин нормал балансыны дәс-тәкләјир. Жағдан даими истифадә етмәк диабет (шәкәр хәстәлији) вә пијләнмә (һәдддән артыг көкәлмә), үрәк-дамар хәстәликләринин профилактикасы-на көмәк едир (сәбәб олур). һәр сәһәр

ачғарына бир хәрәк гашығы зейтун јағы ичмәк фәјдалыдыр. Вә јахуд, мисал үчүн, бал илә әла зейтун маскасы, компонентлә-ри (тәркиб һиссәләри) һәр евдә тапылар: бал – 1 чәј гашығы, јумурта ағы – 1 әдәд, зейтун јағы - ½ чәј гашығы, јулаф лопала-ры (овсјаныје хлопја) – ½ хәрәк гашығы.

һамысыны гарышдырыб 20 дәдәгә-лијә үзә јахмалы, сонра исти су илә јумаг лазымдыр. һәм дә зейтун јағыны һами-лә вахты гарына сүртмәк мәсләһәтдир. Бу проседура (үсул) зәдәләнмәләрин (растјачки) әмәлә кәлмәсинин гаршысы-ны ала биләр.

Зирә јағы. Мүсәлман даирәләриндә зирә јағындан даһа чоһ истифадә олунур.

Бу да сәбәбсиз дөјилдир – чүнки һәтта Мүһәммәд Пейғәмбәр онун һағгын-да демийдир: «Гара зирәдән истифадә етмәк лазымдыр, о, өлүмдән башга һәр дәрәдә мәлһәмдир». Бу јағын нәјә хејри дөјдјини сајыб гуртармаг олмәз. Онлар-дан бир нечәсини кәстәрмәк олар: зирә

јағы һәјат тонусун галдырмаг, анти-септик, гәнтәмизләјичи, сидикгован, бәлгәм кәтирән тәсири кәстәрир, лактәсијаны (һејванларын јелинин-дә сүд әмәлә кәлмәси вә онун иф-разы) күчләндирир, спазмалары (гыч олма, сыхылма, тутулма) ара-дан кәтүрүр вә диарейяны сағалдыр, гулаг ағрысыны јумшалдыр, ајбашы (менструасија) дөврүнү гајдаја са-лып.

Бундан башга зирә јағы һүчәјрәләрин (клетки) рекенерасија-сыны сүрәтләндирир: дәри тезликлә јениләшир, даһа чаван вә сағлам көрүнүр. Жағ дәринин хырда зәдә-ләринин сағалмасына көмәк едир, ган-чырлар (һематомлар) чәкилиб јох олур. Башлычасы да одур ки, о, иммунитетә (организмин јолухан хәстәликләрә тутул-мамаг габилијәти) әла тәкан верир (сти-муллашдырыр).

Әлбәттә ки, гыз вә гадынларын чоһуну јағын заһири көрүнүшә тәсири марағлан-дырыр. һәтта бу мәсәләдә дә зирә јағы

бөјүк јардымчы вә әла косметолоғдур! Бу јағ хүсусилә јағлы, јағлылыға мејилли вә проблемли дәри үчүн фәјдалыдыр. Јахшы антисептик олараг зирә јағы чи-банлары (фурункуллары) артмаға гојмур, пиј вәзиләринин (салныје железы) илти-баһыны (воспаленије) арадан кәтүрүр вә һәтта јолухмуш јаралары тәмизләјир вә сағалдыр. Дүздүр, бурада балача бир әмма вар: әкәр дәриниз белә шејләрә һәссасдырса, онун тәсири һәдддән артыг олар вә гычыланма әмәлә кәтирә биләр.

Бүтүн бунлардан әләвә олараг јахын кечмишдә апарылан тәдигатлар кәстәр-ди ки, зирә јағы тәсиринә көрә антибио-тикләрдән кери галмыр. Қил лә биркә масканын мүсбәт еффеқтинә (тәсиринә) фикир верин, о, дәрини јахшыча тәмиз-ләјир, мәсамәләри (дешикләри) чәкиб бағлајыр (битишдирир), онларын ичиндә-киләри лап јахшы дезинфексија едир.

Һәм дә бу јағ баш түкләри үчүн әла маска кими хидмәт едә биләр, ахы, о, себореја вә кәпәк илә (башда) мүбаризә апарыр.

Һәр бир мүсәлман дүканында вә мәсчидләр нәзддәки мағазаларда зирә јағындан нечә дүзкүн истифадә етмәк һағгында китабчалар әлдә етмәк олар.

Зирә јағы һағгында һәмчинин охујун: **Гара зирә вә гара зирә јағы.**

Твер вилајәтиндә Ислам

1 « Твер вилајәтиндә Ислам тарихи

Башга рекионларда олдуғу кими, Исламын тарихи бурада зәиф өјрәнилиб. Ислам инкишафынын әсасыны Русија шәһәрләриндә әксәр һалларда орада ишләјән татарлар гојублар. Онларын һәјаты һаггында Ф. Б. Батыргаревин «Татарлар Твер вилајәтиндә» китабындан вә тарихчи Әһмәд Макаровун әсәрләриндән чохла мөлүмәт алмаг олар. Мүәллифләрин јаздығына керә, Шәрги Европанын әсас артериясы олан Волга чајынын јухары ахынында јерләшән Твер вилајәтинин әразиси гәдим дөврләрдән бу кениш рекионун һәр тәрәфиндән тичарәт адамларыны өзүнә чәлб етмишдир. Мүсәлманлар да истисна дејилди, чүнки орта Волгабојунда Ислам артыг IX-- X әсрләрдә мөһкәмләнишди. Мүсәлманларын бураја кәлмәсини илк тәсбит едән VIII әсрдә Болгор һаһијәсинин (вилајәт) јаранмасыдыр.

Болгор һаһијәси (көрфәз) – Старитск гәзасынын (Твер вилајәтинин мүасир Старитск рајону) тәркибиндә XVII әсрин сонунда - XVIII әсрин өввәлине кими мөвчуд олан инзибативәрази ваһидидир.

1236-чы илдә Булгарын монголлар тәрәфиндән дағдылмасындан сонра булгарларын бир һиссәси Русијаја, илк өввәл шимал-шәрг кнјазлыгыларына вә Новгород шәһәринә гачмышлар. В. Н. Татишев јазыр ки, «... һәмин илдә татар әсарәтиндән гачмыш чохла булгарлар Русијаја кәлмиш вә јер истәмишләр. Кнјаз улу Јури (Јури II Всеволодович, улу Владимир кнјазы, 1219-1238-чи илләрдә һаһимийәтдә олмушдур) буна чоһ севинмиш вә онлары Волга әтрафындакы шәһәрләрдә вә башга јерләрдә јерләшдирмәји әмр вермишдир». Јәгин ки, Болгор һаһијәси мөһз о заман әмәлә кәлмишдир.

Болгор һаһијәсинин мөһз бу торапагларда јерләшмәсинин бир нечә сәбәбини кәстәрмәк олар. Биринчиси, о заман ораларда ири мәскән јох иди. Икинчиси, бу јерләр бүтөвлүкдә булгарлар таныш иди, хүсусилә тачирләрә, чүнки практик олараг бир тәрәфдән Волск Булгаријасыны вә Владимир-Суздак кнјазлығыны, дикәр тәрәфдән Новгород Республикасыны бирләшдирән тичарәт вә су-чај јолларынын кәсишмәсиндә јерләшмишди. Анчаг бу сәбәбләри булгарларын јени јашајыш јери сечиминин даһа бир санбаллы сәбәби илә мүгајисәдә икинчи дәрәчәли һесап етмәк ләзимдыр. Билаваситә бу әразидә шәһәрсалмада истифадә едилән әһәнкин чохла хүсуси нөв јатаглары јерләшмишдир. Булгарларын исә тикинти усталары кими габелијәтләри тәдигатчылар тәрәфиндән дәфәләрлә гејд едилмишдир.

Бәс бу һаһијәнин әсасыны гојан булгарлар кимдир? Јәгин ки, булар әразини јахшы таныјан вә онун үстүнлүкләрини баша дүшән варлы тачирләр вә тәзә јердә мәскән салмаг үчүн ләзими әләтләри олан сәнәткарлар идиләр.

Болгор һаһијәсинин тарихини һәлә тәдигат еләмәк ләзимдыр; бунуна белә бу күн тәхмини гејд етмәк олан бир сыра сүчәтләрә диггәт јөнәлтмәк вачибдир. Биринчи, Татишевин гејд етдији кими, халг «шәһәр гуручулуғунда шанлыдыр», Твер кнјазлығынын галаларынын тикинтисиндә онун сакинләринин әсл ролуну өјрәнмәк ләзимдыр. Икинчиси, әкәр сакинләрин бир һиссәсинин варлы

тачирләр кими ичтимаи статусу олмасы һаггында бизим тәсәввүрүмүз дүздүрсә, онларын дөврүндә бүтүн рус кнјазлыгынын арасында Твер кнјазлығынын ири тичарәт-сијаси мәркәз кими инкишафында мүмкүн гәдәр тәсирини өјрәнмәк ләзимдыр. Үчүнчүсү, Болгор һаһијәсинин баниләри олан булгарлар вә Старитса, Ржев, Зубтсов, Торжк вә Твер кими јахында јерләшән әразидә XV әср вә XVI-чи әсрләрин өввәлиндә јашамыш түрк әһаләсинин арасында олан

гаршылыгы әләгәнин олмасыны фәрз етмәк ләзимдыр.

Твер вилајәтиндә мүсәлман ичмасы тарихини дәрк етмәк үчүн башга бир вачиб шәрт дә Твердәки татар растабазарыдыр. Вахтыкән бөјүк Твер кнјазлығында Гызыл Ордаһын тичарәт вә күман ки, дипломатик нүмајәндәлији, XVI әсрдә Тверин тичарәт мәркәзләриндән бири олуб.

Растабазар Затматск гәсәбәсинин әразисиндә (Тверин дөрд гәсәбә-

мәркәзләри илә бағлы иди. Бу јол (индики Старитск шоссеси) Болгор һаһијәсинин әразисиндән кечирди ки, оранын тачир вә хырда сәнәткарлары Тверин түрк (татар) әһалиси илә сых әләгәдә иди.

XVI әсрдә Татар растабазарында Гызыл Ордадан кәлмиш сәфир вә тачирләр јашајырдылар. Гызыл Ордадан кәлмиш гонаглар үчүн хүсуси маликанәнин олмасы о фактдан ирәли кәлир ки, бөјүк Твер кнјазлыгы Орда ханлары илә дикәр рус кнјаз-

нин вә мүвафиг сурәтдә әһалинин (о чүмлөдән татарларын) сајынын артмасына имкан јаратмышдыр.

Твердә татарлар (мүсәлманлар) илк дәфә ики адам сајында 1846-чы илдә гејдә алынмышлар. Шәһәр һаһимийәтинин шәхси тәшәббүсү илә 1869-чу илдә кечирилмиш сијаһыаалынмаја керә татарларын сајы 58 нәфәр иди. 1878-чи илдә Твер губернијасынын илк сијаһыаалынмасынын нәтичәләринә керә татарларын (мүсәлманларын) сајы 717 нәфәрә чатыр. Сосиал чәһәтдән татарларын үчдә бир һиссәсиндән бир аз артығы (36%) һәрби гуллуғчулар, Твер вә губернијада мәнзилләрдә јерләшдирилмиш ашағы рүтбәли забитләр иди. Галан һиссәси 20-дән 29 јашынадек олан кәндлиләр. Бунлар аилә вә гоһумларыны кәнддә гојуб шәһәрә газанч үчүн кәдән мөвсүмчүләр иди.

XIX әсрин икинчи јарысында Твердә бир нечә гәсәбә јаранды. Сол тәрәфдән, Москваја кәдән јолда – Јамскаја, сағда – Мешанскаја гәсәбәләри. Инди бура Вагжанов күчәсинин рајонудур. Онун «Татарски переулоч» ады да галмышдыр. Танымыш Твер өлкәшүнасы Н. А. Забелинин рәјинә керә, Татар гәсәбәси мөһз бу рајонда, Татарски вә Смоленски дөнкәләринин арасында јерләширди. Онун сөзләринә керә, гәсәбәләрин рајону маһаләсин икинчи јарысындан сонра фәал сурәтдә мәскүнләшмишдыр.

Татарларын Твер вилајәтинә дикәр кәлишинин далғасы XIX әсрин

асылы олмајан сәрбәст, мүстәгил сијасәт апарырды. Һәлә XVI әсрин өввәлләриндә Татар растабазары, III Иванын 1504 ил тарихли дини фәрманына әсасән, Москва вә Ашағы Новгород карвансарајлары илә јанашы Русија вә Гызыл Ордадан сонра әмәлә кәлмиш өлкәләрлә гаршылыгы әләгәләрдә вачиб рол ојнајырды.

Татарларын Твер вилајәтинә дикәр кәлишинин далғасы XIX әсрин

Тичарәт алвер сәнәдләринин верилмәси һаггында сијаһыда биз Ламбертин Миронситскајадакы мүәссисәсиндә (инди Радишев булвары) мебел алвери илә мәшгул олмуш Ничегород губернијасынын Сергачск гәзасынындан (маһалында) олан татар Муса Јусупову вә Николајевск дәмир јолунда буфетләрин саһиб 2-чи дәрәчәли тачир Ибраһим Ишбулатович Алышеви көрүрүк. Сонрлар буфетләр онун оғлу Фатиһә кечәчәкдир, һансы ки 1906-чы илдән Санкт-Петербург тачирләрини тәмсил едәчәкдир.

Алвер етмәк үчүн һүгугу һаггында шәһадәтнамәси олан шәхсләрин арасында татарлардан Сәләһәтдин Фатхулин вә Шиһабәтдин Абдулғафуров вар иди. Сонунчу сонралар Баш мәсчидин азанчысы вә молла һүсејн Сәид-Бурханын мүавини олачагдыр. Бу сонунчу молланын ады илә шәһәрин татар (мүсәлман) ичмасынын рәсми тарихи бағлыдыр. XIX әсрин сонунда һәрби гуллуғ кечмәк үчүн 8-чи гренадер полкуна јени татар әскәрләри кәлирләр. Онларла бирликдә молла һүсејн Сид-Бурхан да кәлир. Бу вахта губернијада татарларын сајы артыг минә чатырды, онларын үчдә бир һиссәси шәһәрдә јашајырды вә мәсчидә еһтијач вар иди.

Твер Баш мәсчиди

Тверин баш мәсчиди – гәдим вә бу күн дә фәалијәтдә олан мәбәддир. О, шәһәрин тарихи мәркәзиндә ири күчәләрдән бириндә јерләшир. Мәсчидин тарихи өлкәнин тарихи вә мүхтәлиф шәһәрләрдән олан адамларла бағлыдыр.

Тәкчә молла һүсејнин кәлиши дејил, һәм дә тачир Фатиһ Ибраһимович Алышевин Твердә мәсчидин тикинтисинә јөнәлмиш фәалијәти хоһ тәсадүф олду.

Ф. И. Алышев ири Петер- ➤ 7

синдән бири, Волга вә Тмака чајларынын арасында) индики Достојевски вә Бебел вә Дмитри Донској вә Трудолүбјие дөнкәләриндән әмәлә кәлмиш мөһәлләләрин һүдудунда јерләширди. Растабазар Твер кремлинин (ич гала) јахынлығында иди, о да Затматск гәсәбәсиндә тәхминән 1 километр узагында. Затмачједән бөјүк Твер кнјазлығынын пайтахты өлкәсинин чәнуб-шәргиндәки Старитса, Ржев, Зубтсов кими гала вә тичарәт

икинчи јарысына тәсадүф едир вә Русија империјасынын Европа һиссәсиндә баш вермиш үмуми мүһачирәт просесләри илә бағлыдыр.

Нижегородчина вә Гасымовда дөвләтә табе олан кәндлиләр (мүһачирләрин әсас далғасы онлар иди) кими чалышмыш татарлар јүзләр вә минләрлә шәһәрләрә газанч далынча кетмишләр. Твер губернијасынын игтисади чәһәтдән әлверишли јерләшмәси сенајә мүәссисәләри-

Илаһи динләрин һамысында гадаған олунмуш беш шей

Ислам инсаны һәр бир зијандан мұһафизә едир вә инсаны өзүнү горумаға мөчбур едир. Шәриәтдә беш шей сечилмишдир ки, онларын мұдафиәси (горунмасы) һәр бир мүсәлман үчүн зәуридир (вачибдир). Бүтүн күнаһлар онлара риәјәт етмәмәкдән, лагејдикдән төрәнир. Бунлар мұдафиә етмәк, горумаг лазымдыр: өз динини, һәјәтини (өмрүнү), әмлақынны, нәслини вә ағлынны (идрақынны). Сәмави динләрин һамысы, әгли олан һәр бир адам, һәмчинин Адәмдән ﷺ башламыш севимли Пејғәмбәримиз Мүһәммәд ﷺ кими бүтүн пејғәмбәрләр бу мәсәләдә јекдилдирләр (һәмрәјдирләр). Бәзи алимләр бу беш шейә намусу да әлава ејләјирләр, лакин намус нәслин мұдафиәсинә дахилдир.

1. Динин мұдафиәси. Уча Танрымыз ﷻ Гурани-Кәримдә бујурмушдур: (мәнасы): «(Батилдән һагга тапынараг (пак бир мүвәһһид, халис тәкаллаһлы кими) үзүнү Аллаһын фитри олараг инсанлара вердији динә (Ислама) төрәф тут. Аллаһын динини (Онун јаратдығы төвһид дини олан Исламы) һеч вәчһлә дәјишдирмәк олмаз. Доғру дин будур, лакин инсанларын әксәријјәти (һагг динин Ислам олдуғуну) билмәз» («әр-Рум» сурәси:30).

Динин мұдафиәси үчүн Шәриәтдә Исламдан үз дөндәриб кафир оланлара чәза тәтбиғ едилмишдир. Дини үмумијјәтлә һәм мүсәлманларын һакими (башчысы), һәм дә фәрди олараг шәхсән һәр бир мүсәлман горужуб мұдафиә етмәлидир. Мүсәлманларын һакими динә зәрәр (зијан) вурмаг истәјәнләри чәзаландырмалыдыр. Һәр бир мүсәлман дини мұдафиә етмәклә ону өјрәнмәли, өзүнү диндән кәнар етмәк истәјәнләрдән чәкинмәлидир. Буна көрә дә инсаны Исламдан чыхаран вә инамсызлыға атан әммәлләри өјрәнмәк һәдди-бүлуға чатанлар вә бүтүн дәјерли мүсәлманлар үчүн вачибдир. Ән бөјүк күнаһ инамсызлыг (динсизлик) сајылыр. Јасаг (гадаған) олунмуш әммәлләрдән имтина вә Аллаһын ﷻ тапшырдығы вәзифәләри ичра ет-

мәк зәуријјәти дә динин мұдафиәсинә аиддир. Мүсәлманларла мұбаризә апаран кафир вә динсизләре гаршы Шәриәтдә мұһарибә нәзәрдә тутулмушдур.

2. Өмрүн мұдафиәси. Гурани-Кәримдә Аллаһ-тәала ﷻ бујурмушдур: (мәнасы): «...һәр кәс бир кимсәни өлдүрмәмиш (бунунла-

да өзүндән гисас алынмаға јер гојмамыш) вә јер үзүндә фитнә-фәсад төрәтмәмиш бир шәхси өлдүрсә, о, бүтүн инсанлары өлдүрмүш кими олур. Һәр кәс бир кимсәни дирилтсә (өлүмдән гуртарса), о, бүтүн инсанлары дирилтмиш кими олур» («әл-Майдә» сурәси:32).

Инамсызлыгдан (күфрдән) сонра ән бөјүк күнаһ (гүсур) тагсырсыз адамы өлдүрмәк, о чүмлөдән өзүнү өлдүрмәкдир (интиһар). Һеч кимин башгасынын һәјәти на суигәсд етмәјә һаггы јохдур. Өлдүрмәк (гәтл) үч чүр олур: гәсдән (билә-билә, габагчадан дүшүнүлмүш), гәсдсиз (гејри-ихтијари, билмәдән), өлдүрмәк нијјәти олмадан өлдүрмәк.

Бу нөвләрин үчү дә чинајәт сајылыр вә онларын һәр биринә көрә чәза төләб олунур. Чәзаларын мөгсәди – инсан өмрүнү мұдафиә етмәкдир. Елә бу принципә көрә дә инсана онун сағламлығынны һәјатла бир араја сығышмаз вәзијјәтә кәтириб чыхаран (өлүмлә нәтичәләнә билән) әмәлләр, гидалар вә ичкиләр гадағандыр.

Мәсәлән, наркотик, сигарет, гәлјан, алкоголь (спиртли ичкиләр) бир нечә сәбәбә көрә гадағандыр, онлардан бири - сағламлыға зијан вә өмрү өлүмә кәтирмәкдир.

3. Әмлақын мұдафиәси. Рәббимиз Гуранда бујурмушдур: (мәнасы): «Бир-биринизин малларыны һаггыныз олмадығы һалда јемәјин, халгын малларындан бир гисмини билә-билә һагсыз јерә јемәк үчүн күнаһ јолу илә (рүшвәтлә) һакимләре мұрачиәт етмәјин!» («әл-Бәгәрә» сурәси:188).

Шәриәт инсанын әмлақынны мұдафиә едир, вә бунун үчүн дә оғурлуг, гулдурлуг, гарәт вә башгасынын әмлақынны дикәр ганунсуз јол-

ларла мәнимсәләшдирмәк вә ондан истифадә етмәк кими әмәлләрә көрә чәза тәдбирләри тәјин олунмушдур.

4. Нәслин мұдафиәси. Гуранда Аллаһ дејиб: (мәнасы): «Зинакар кишијә вә зинакар гадына јүз чубуг вурун. Аллаһа вә Ахирәт күнүнә инанырсынызса, Аллаһын дини барәсиндә (бу ишин ичрасында) рәјиниз онлара јумшалмасын вә мөминләрдән бир дәстә дә онларын әзабына шаһид олсун» («ән-Нур» сурәси:2).

Инсан нәслинин мұдафиәси (горунмасы) үчүн зидд (әкс) чинслә ганунсуз никаһданкәнар әлагәләрдән чәкинмәк нәзәрдә тутулмушдур. Зинакарлыға көрә чәза тәјин олунмушдур. Өкәр гадын зинакарлыг едәрсә, онда ушағын атасы олмаз, чүнки аталыг јалныз бир јолла – никаһ јолу илә тәјин (сүбүт) олунур. Һәмчинин дә нәслин мұдафиәси үчүн Ислам ушағлара дүзкүн тәрбијә вермәји, өзүнүн вә башгасынын намусуну, гадыннын намусуну горумағы тапшырыр, бошанма һалларында ушағлары тәрбијә етмәк һүгугунда үстүнлүгү гадына верир, мирасын (наследство) әдаләтли бөлүнмәсини нәзәрдә тутур, јахын гоһумларла (мәһрәмлә) евләнмәји гадаған едир. Һәмчинин Уча Аллаһ гоһумлуг әлагәләрини мөһкәмләндирмәји бир вәзифә һесаб етмишдир.

5. Ағылын горунмасы. Ағыл јалныз инсана верилмишдир, буна көрә дә мөһз инсан јердә Аллаһын ﷻ хәлифәсидир. Уча Танрымыз ﷻ Гуранда дејиб: «Биз әманәти (Аллаһа итаәт вә ибадәти, шөрдән чәкинмәји) көјләре, јерә вә дағлара тәклиф етдик. Онлар ону көтүрмәкдән горхуб чәкиндиләр. Инсан исә (Адәм вә онун нәсли) ону көтүрдү» («әл-Әһзаб» сурәси:72).

Шәриәт инсаны ағылдан мөһрум едән, онун бејнини зөһәрләјән, башынны буландыран һәр бир шей гадаған едир. Бу – даһа бир сәбәбдир ки, алкоголь вә наркотик маддәләрдән истифадә едилмәсин. Буна көрә дә белә шейләрдән истифадә етмәк вә инсаны ағылдан мөһрум етмәк үчүн чәза тәјин олунмушдур.

МҮСӘЛМАНЛАР РЕКИОНЛАРДА

Твер вилајәтиндә Ислам

6 « бург саһибкары иди, она мән-суб буфетләр Николајевскәә дәмир јолунун бир чох шәһәрләриндә фәалијјәт кәстәриди. Бу – аиләви иш Фатиһ Ибраһимовичә Твердә буфетләрин саһибби олан атасындан кечмиш вә беләликлә ону бу шәһәрлә бағлајырды. Һәјатдан тез кетмиш атасы Ибраһим вә дајысы һәсәнин хатирәсинә 1906-чы илдә Фатиһ Ибраһимович Твердә мәсчид тикмәк гәрарына кли рвә хәрчләрин әсас һиссәсини өз үзәринә кәтүрүр. Твер мүсәлманларынын ичмасы вә II Николај да тикинтіјә вәсаит ајырмышлар. Лајиһәнин мұәллифи губернија мұһәндиси Б. Г. Полјак иди.

1906-чы илин 17 апрелиндә Твер губернија идарәсинә мәсчидин тикинтиси һаггында әризә дахил олур, 1906-чы илин 27 октябрында исә, јәни једди ајдан сонра, мәсчид артыг тикилиб гуртарды вә онун төнтәнәли ачылышы олду.

О заман мөвчуд олан модерн чәрәјанынын тәсиринә мәрүз галмыш Твер баш мәсчидинин архитектурасы өзүндә мұхтәлиф үслубларын элементләрини бирләшдирир: тағларла чәрчивәләнмиш пәнчәрәләр улдуз-

шәкилли сәккизучлу пәнчәрәләрлә бирләшир; рус мемарлыг руһунда ишләнмиш карнизләр гүббәләрдәки ајлараларла гоншулуг едир. Бунларын һамысы тикинтинин үмуми көрүшүнү һеч дә позмур, әксинә, бинаны даһа да оричинал вә тәкрар едилмәз кәстәрир. Мәсчидә ибадәт залы вә балача өртүлү һәјәти олан минарә дахилдир. Тикинтин әввәлчә ири күнбәз вә дамын күчләриндәки хырда күнбәзләрдән ибарәт иди. Минарә јумурташәкилли күнбәзи олан 16 метр һүндүрлүјүндә цилиндрик бүрчдүр, тәпәсиндә 4,5 узунлуғунда мил (шпил) учалыр.

Бу көрүнүшдә мәсчид 1935-чи илә кими галмышдыр. Бу вахтдан етибарән мәсчид мұхтәлиф тәшкиларлар үчүн – шәһәр совети, һәрби тичарәт, тәмир-тикинти идарәси - бина кими истифадә едилмишдир. Һәмчинин анбар, мұәссисә, кафе кими дә истифадә едилмишдир. Бу вахт әрзиндә мәсчидин көрүнүшү хәјли дәјишмишдир. Баш күнбәз вә күнчләрдәки хырда күнбәзләр сөкүлмүш, сәккизучлу пәнчәрәләр дәјирмәләшдирилмиш, бинын дахили планировкасы да дәјиш-икликләре мәрүз галмышдыр. 1992-чи

илин сетјабрында мәсчидин бинасы өз гагуни саһибинә – Твер шәһәринин мүсәлман ичмасына гајтарылмышдыр.

Инди бу, һағлы олараг шәһәрин ән кәзәл биналарындан бири сајылан тәкчә мемарлыг абидәси дејил, һәм дә Ислам пәрәстишкарарынын ибадәт әтмәк, хүтбәләре гулаг асмаг, динин әсасларыны өјрәнмәк үчүн дини вә мәдәни мәркәзидир.

Һал-һазырда Твер Баш мәсчидинин имамы Таһир Сејфутдиновдур.

Совет дөврү вә 90-чы илләр

Мүсәлманлар атеист совет речими шөраитиндә дә өз дини ајинләрини бирликдә јеринә јетирмәкдә давам едирдиләр. Бөјүк Вәтән мұһарибәси илләриндән 1990-чы илләрә кими Болшевикләр күчәси, 25 үнванда јерләшән Әминә Курукованын евиндә чүмә намазлары кечирилир, гејирәсми моллалар олан Чәфәр Алјаутдинов вә Чәфәр Әмиров бүтүн лазыми дини ајинләри ичра едирдиләр. Бундан башга, бир аз кеч вахтларда Ахир Бавлјутов, Јәһја Измајлов, Ис-

мајыл Фејзрәһманов вә башгалары «халг имамлары» олмушлар.

1990-чы илләрдә твер мүсәлман ичмасында ики груп вар иди. Биринчиси – Ислам ајинләринә риәјәт едән «халг имамлары» вә јашлы мүсәлманларын әтрафында бирләшән Ничегород вә Пенза татарларынын нәсилләри; Твердән башга татар-мишарларын бу группунунири мәскун јери 1940-1990-чы илләрдә һәмчинин Спиrow гәсәбәсиндә олмушдур. Икинчиси – Тартарстан вә Башкортостандан кәлиб мұһарибәдән сонрақы дөврдә Твердә мәскунлашмыш мұһачирләрин дағыныг, пәрәкәндә группу; онларын хәјли һиссәсинин биринчи группун мөвчудлуғундан һеч хәбәри дә јох иди. Һәмјерлиләрин танышлығы вә көрүшләрә 1998-чи илин январында гејдә алынмыш милли-мәдәни мәркәзин јарадылмасына тәкан верди.

Твер вилајәтиндә Исламын мұасир инкишафы вә мүсәлманларын һәјәтиндән биз иншаллаһ кәлән нөмрәләримиздә сөһбәт ачацағыг.

ИЛНУР ФАЈЗУЛИН

АКТУАЛ СУАЛЛАРЫНЗА ЧАВАБЛАР

- Хашиш едирем, этрафлы чаваб верин. Ајбашы вахтында вә ја доғумдан сонракы дөврдә «Бисмилләһи ррәһмани ррәһим» демәк олармы? Адәтән, мән кимдәнсә сорушанда, чаваблар мүхтәлиф олур.

- Гураны охумаға нијәт етдикдә, онун бирчә һәрфини белә тәләффүз етмәк олмаз! Гида гәбул етмәкдән әввәл вә јејиб гуртарандан сонра, бир ишә башлајанда – бәли, «Басмаллу» (бисмилла) демәк олар.

Гадынлара һејз (ајбашы) вахты вә доғум дөврүндән сонра гадағандыр:

1. Намаз гылмағ, һәмчинин мүәјјән ајәләри охујанда сәчдә етмәк.

2. Оруч тутмағ.

3. һәччдә оларкән төваф етмәк (Кәбәнин

этрафыны доланмағ).

4. Мүгәддәс Гурана әл вурмағ (әрәб дилиндәки нәшрә).

5. Мүгәддәс Гураны охумағ. Гуранын ајәләри дуа, зикр кими истифадә едилдикдә, бир ишин башланғычында, тәлим әснасында сәсләндикдә, Мүгәддәс Гураны гејри-ихтијари (өзүндән асылы олмајарағ) охујанда бу, гадаған сајылымыр.

6. Мәсчидә дахил олмағ гадағандыр.

- Евләнмәјин вачиблији һағгында һәдис кәтирин.

- һәдисдә дејилир: «Никаһ (кәбин, евләнмә) – мәним сүннәтимдир, мәним јолумдан үз дөндөрән мәнән үз дөндәриб» (әл-Бухари, Мүслим). һәмчинин Аллаһ Елчиси ﷺ демишдир: «Кимин өз арвадыны сахламағ (бәсләмәк) имканы варса, гој евләнсин, һәгигәтән бу, көзү (нәзәри, бахышы) күтләшдирир вә сизин чинсијәт үзләринизи горујур; имканы олмајан оруч тутсун, доғрудан да оруч тутмағ нәфсин истәјини (һәвәсини, мејлини) азалдар (мәһдудлашдырар)» (әл-Бухари, Мүслим, Ибн Мәча, ән-Нәсаи).

Пејғәмбәрин I һәдисиндә дејилиб: «Ја-

ныныза елчилијә (гызынызы алмаға) сиз диндарлығындан вә вичданлылығындан разы галдығыныз адам кәлсә, онлары никаһла бирләшдирир; сиз буну еләмәсениз, јер үзүндә фитнә (һәрч-мәрчлик) вә һәддиндән артығ позгунлуғ (әхлағсызлығ) башлајар (әт-Тирмизи).

Пејғәмбәр ﷺ демишдир: «Касыблығдан горхуб евләнмәјән бизимкиләрдән дејил», јәни бизим јолумузда дејилләр (Әбу Мәнсур).

Һәмчинин бу сүннәтин вачиблији һағгында Пејғәмбәрин ﷺ дикәр кәламларыны да кәстәрмәк олар.

- Нијә Ислам инсан тәмизлијинә бөјүк диггәт јетирир?

- Доғрудан да, Ислам үмуми тәмизлијә вә бәдәнин кикијена-сына бөјүк диггәт јетирир. Буну о факт да тәсдиг едир ки, фиғһ (мүсәлман һүгуғу) үзрә һәр китаб «Тәһарәт» (тәмизлиқ, паклығ) фәсли илә башланыр.

Аллаһын Елчиси ﷺ демишдир: «Тәмизлиқ – инамын јарысыдыр» (Мүслим).

Бундан башга Пејғәмбәр ﷺ дырнағлары кәсмәји, дишләри тәмизләмәји, палтары вә еви тәмизлиқдә сахламағы, бәдәнин мүәјјән һиссәләриндә түкләри гырхмағы, бәдәни тәмиз сахламағы, сағгала гуллуғ етмәји әмр етмишдир. Башга сөзлә, мүсәлман өзүнү вә ону әһәтә едән һәр шеји тәмизлиқдә сахламалыдыр. Бөјүк Танры Гурани-Кәримдә бујурур: «Һәгигәтән, Аллаһ (күнаһындан) төвбә едәнләри, тәмиз вә пак оланлары севәр» («әл-Бәғәрә» сурәси, 222-чи ајә).

Мүсәлман өзүнә бөјүк фајда верән тәмизлијә вә шәхси кикијенаја риәјәт етмәклә Аллаһын I севимли бәндәләриндән биринә чеврилир. Одур ки, Ислам тәмизлијә бөјүк диггәт јетирир вә бизә һәмишә тәмиз вә сәлиғәли олмағы төвсијә едир, чүнки буна көрә бизи бөјүк мүкафат көзләјир.

- Мәним ағыр хәстәлијим вар. Бу сәбәбдән һәмишә ган ахыр. Намазларымла нә етмәлијәм?

- Бу вәзијәтдә сидик сахлаја билмәјәнләр үчүн верилән ге-рар ејнидир. Белә һалларда гадын намаз гыла биләр. Бунун үчүн исә, һәр шәјдән әввәл о, ган чыхан јери тәмизләмәлидир. Сонра ичинә тампон (тыхач) гојур, бундан сонра - тәмиз аралығ гат вә тәмиз алт палтары кејир. Бу просекурадан сонра гадын тез дестәмаз алыр вә намаза башлајыр.

Намазы јалныз бу сәбәбләрә көрә сонраја гојмағ олар:

- өврәтин (бәдәнин кизләдилмәси вачиб олан јерләрин) өртүлмәси;

- чамаат (биркә) намазын көзләнилмәси;

- мәсчидә кетмәк.

Әкәр намаза кими бүтүн просекуралардан сонра ган үзә чыхарса, бу, гадынның күнаһы дејил вә намаза манечилиқ төрәтмир.

Әкәр гадын тампон гојмағы јаддан чыхарыбса вә ја намазы динә аид олмајан сәбәбләрә көрә сонраја гојубса, - јәзәдән дестәмаз алмағ лазымдыр.

Беләликлә, бир фәрз (вачиб, зәрури) вә истәдијиниз гәдәр сүннәт намазы гылмағ олар.

Һәрмәтли вә дәјәрли охучуларымыз динә аид суалларынызы, дини мөгәлә вә шеирләринизи көрдүјүнүз бу интернет почтумуза вә бу нөмрәјә 8-989-480-37-39 көндәрә биләрсиниз. e-mail: abuabdillah@list.ru

ЗЕЈНӘБ ДӘРБӘНДЛИ

Гурбан олум

*Сәндү јанан атәшләри,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.
Голај ет чәтин ишләри,
Аллаһ! Сәнә Гурбан олум.*

*Кәл чин ејлә нијјәтими,
Гајтар итмиш сәрвәтими.
Хошбәхт елә милләтими,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.*

*Силинсин гәлбимиздән дәрә,
Гој ачылсын һәр јан, һәр бәнд.
Ишыглансын улу Дәрбәнд,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.*

*Дәзүм јохдур даһа гәмә,
Һичран дағ чәкир синәмә.
Нур чилә сән бу аләмә,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.*

*Сағалт бизим јаралары,
Сил милләтдән дәрә, губары.
Динә кәтир наданлары,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.*

*Олмушуг фәләјә әсир,
Бу һичран бағрымы кәсир.
Етмә бизи әһли-јәсир,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.*

*Бир тәһәр дөзүрүк буна,
Бу һәсрәти јетир сонна.
Дүз јол кәстәр һәр инсана,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.*

*Зејнәбәм, јох дәрә чарә,
Гәлбим олур парә-парә.
Сәнсән саһиб аләмләрә,
Аллаһ! Сәнә гурбан олум.*

Учредитель

Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Муфтията Дагестана

Редакционный совет

Председатель – муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Ахмад-хаджи КАХАЕВ

Шихабуддин-хаджи КЕРИМОВ

Али-хаджи КУДЖАЕВ

Главный редактор

А. Б. МИЧИГИШЕВ

Редактор

Раджаб МАММАДОВ

Канонический редактор

Раджаб МАММАДОВ

Корректор

Тахмираз ИМАМОВ

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».
Отпечатано в ООО «Дом печати»
по адресу: г. Махачкала, пр-т Акушинского, 20.

Литературный редактор

Тахмираз ИМАМОВ

Отдел менеджмента

Абдулсабир АХМЕДОВ

Веб-версия

Мухаммадрасул ЗАГИРОВ

Дизайн, верстка

Мухаммад МУХИДИНОВ

Заказ №

Тираж 999 экз.

Подписано в печать (факт) 28.02.2016 в 14:00
(график) 28.02.2016 в 14:00

Адрес редакции и издателя:

367015, РД, г. Махачкала, ул. Ярагского, 128.

E-mail: assalamweb@gmail.com

www.assalam.ru

Телефоны

Редакция: +7-928-530-59-70

Подписка и доставка: +7-988-291-42-22

Отдел распространения по РФ: +7-926-222-78-75